

Μετάφραση – 7^ο Κεφάλαιο: «Τα Αίτια της Τρέλας» (σελ. 41-49) του William Battie. Από το βιβλίο «A Treatise on Madness», London: Whiston and White, 1758

Ο William Battie (1703-1776) ήταν άγγλος γιατρός, ο οποίος το 1758 έγραψε το πρώτο εκτενές βιβλίο, «A Treatise on Madness» («Μία Πραγματεία για την Τρέλα»), για την θεραπεία της ψυχικής διαταραχής. Το έργο αυτό άσκησε τεράστια επιρροή στην θεραπεία των ψυχικών διαταραχών. Θεωρείται ότι ο διαχωρισμός που έκανε μεταξύ «πρωτογενούς» και «επακόλουθης» τρέλας αντιστοιχεί στον σημερινό διαχωρισμό της «οργανικής» και «λειτουργικής» ψύχωσης. Επιπλέον, η προώθηση της θεραπείας μέσω σχέσης με τον ασθενή θεωρείται ότι άνοιξε τον δρόμο για την μετέπειτα «Ηθική Θεραπεία» των Tuke στο York Retreat.

As σημειωθεί ότι, τα κείμενα δεν συνιστούν ούτε ιατρικές οδηγίες ούτε βεβαίως ενδείκνυνται όσα περιγράφονται για εφαρμογή αλλά αφορούν οδηγίες και συνταγές των προηγούμενων αιώνων.

*Λίγα σχόλια για το παρόν κείμενο: Ο Battie εδώ κάνει τον διαχωρισμό μεταξύ **Πρωτογενούς** και **Επακόλουθης Τρέλας** και μελετά τα αίτια και το πώς μπορεί να εγείρονται οι **παραληρηματικές ιδέες**: «Μπορούμε έτσι να συνοψίσουμε το ότι η Τρέλα ως προς την αιτία της διακρίνεται σε δύο είδη. Η πρώτη οφείλεται αποκλειστικά σε μια εσωτερική διαταραχή της νευρικής ουσίας: Η δεύτερη οφείλεται επίσης στο ότι αυτή η νευρική ουσία είναι πράγματι διαταραγμένη με παρόμοιο τρόπο αλλά διαταραγμένη *ab extra*. Και επομένως, θα πρέπει να αποδοθεί κυρίως σε κάποια μακρινή και τυχαία αιτία. Το πρώτο είδος, μέχρι να βρεθεί ένα καλύτερο όνομα, μπορεί να ονομάζεται Πρωτογενής, το δεύτερο μπορεί να ονομάζεται Επακόλουθη Τρέλα [...] Η εσωτερική διαταραχή της μυελικής ουσίας ή η αιτία της Πρωτογενούς Τρέλας, για τον ίδιο λόγο όπως με την άμεση, αναγκαία και επαρκή αιτία της αληθινής Αίσθησης, μπορεί να είναι μόνο μία: αλλά οι εξωτερικές και τυχαίες αιτίες της Επακόλουθης Τρέλας, καθώς και της αληθινής Αίσθησης, μπορεί να είναι πολλές».*

*Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτη η αναφορά του στη **μοναδικότητα** κάθε υποκειμένου και στο πως αυτή μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα: «Το τι είναι αυτό το συγκεκριμένο είδος και ο βαθμός πίεσης, που είναι ικανό να δημιουργήσει απατηλή Αίσθηση, δεν είμαστε σε θέση να εξακριβώσουμε· επειδή, οι διαφορετικές περιστάσεις του άγνωστου υποκειμένου στο οποίο ενεργείται θα φέρουν μεταβλητά νευρικά αποτελέσματα και συχνά αντίθετα, παρά το γεγονός ότι η δράση της γνωστής αιτίας που θεωρείται *per se* είναι από όλες τις απόψεις η ίδια».*

Μετάφραση - Επιμέλεια – Σχολιασμός κειμένου: Ελένη Κουμίδη

Πηγή: <https://books.google.com>

«Τα Αίτια της Τρέλας»

Όποιος είναι ικανοποιημένος με τον ισχυρισμό μας για την έδρα και τα αίτια της φυσικής και αληθινής Αίσθησης, θα αναγνωρίσει ότι η μόνη άμεση απαραίτητη και επαρκής αιτία της αφύσικης και λανθασμένης αντίληψης αντικειμένων, τα οποία είτε δεν υπάρχουν είτε δεν διεγείρουν σε αυτήν την περίπτωση μια τέτοια Αίσθηση, πρέπει να είναι κάποια διαταραχή αυτής της ουσίας που είναι μυελώδης και αυστηρά νευρική. Και επιπλέον, καθώς δεν μπορεί να ανακαλύψει τη φυσική και εσωτερική σύσταση αυτής της μυελικής ουσίας, που την καθιστά

κατάλληλη για τη σωστή αντίληψη της πραγματικής και εξωτερικής παρόρμησης ή μάλλον των ιδεών που εκ τούτου διεγείρονται· πρέπει για τον ίδιο λόγο να καταλάβει ότι δεν είναι σε θέση να ανακαλύψει πού συνίσταται αυτή η αφύσικη και εσωτερική κατάσταση της ίδιας νευρικής ύλης, που διατίθεται χωρίς παρόρμηση επηρεασμένης από αυτές ακριβώς τις ιδέες, που θα είχαν παρουσιαστεί στη φαντασία, αν η ίδια νευρική ύλη είχε ενεργήσει από κάτι εξωτερικό. Ή, για να μιλήσουμε πιο τεχνικά, καθόσον η μία άμεση απαραίτητη και επαρκής αιτία της αντίληψης των πραγματικών αντικειμένων είναι άγνωστη, θα πρέπει ομοίως να παραμείνουμε σε παντελή άγνοια για τη μία άμεση απαραίτητη και επαρκή αιτία της αντίληψης της Χίμαιρας, η οποία δεν υπάρχει πουθενά παρά στον εγκέφαλο ενός Τρελού.

Όμως, αν και η άμεση και εσωτερική αιτία τόσο της απατηλής όσο και της αληθινής Αίσθησης είναι απολύτως κρυμμένη, πολλές μακρινές και εξωτερικές αιτίες της αποκαλύπτονται συχνά στον παρευρισκόμενο, παρά το γεγονός ότι η ιδέα που διεγείρεται από τον ίδιο τον ασθενή δεν αναφέρεται σε κάποια από αυτές τις αληθινές αιτίες, αλλά σε κάτι άλλο, που μπορεί να υπάρχει ή να μην υπάρχει και που σίγουρα δεν επιδρά στη συγκεκριμένη περίπτωση στο προσβεβλημένο όργανο.

Έτσι, για παράδειγμα, σε ένα πολύ συνηθισμένο ατύχημα, το μάτι που έχει χτυπηθεί άγρια βλέπει αμέσως φλόγες να αναβοσβήνουν μπροστά του· η οποία ιδέα της φωτιάς που παρουσιάζεται στη φαντασία δείχνει ξεκάθαρα ότι εκείνα τα υλικά σωματίδια που αποτελούν τη μυελική ουσία του οπτικού νεύρου επηρεάζονται από ένα τέτοιο χτύπημα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως όταν η πραγματική φωτιά δρα στο μάτι ενός ανθρώπου που είναι ξύπνιος και με δύναμη αρκετή στις αισθήσεις του ώστε να προκληθεί η προσοχή του. Έτσι, η ποικιλία των ήχων ενοχλεί το αυτί που δονείται από τους παλμούς των αγγείων, από τη φλεγμονή ή άλλη απόφραξη εκείνων των μεμβρανών που καλύπτουν το *meatus auditorius*¹, από την εισβολή νερού και με λίγα λόγια, από οποιαδήποτε υλική δύναμη έξω από το μυελικό τμήμα του έβδομου ζεύγους των νεύρων· Η οποία δύναμη δεν έχει καμία σχέση με κανένα ηχητικό σώμα, που με την ελαστική του δόνηση μεταδίδει μια κυματοειδή κίνηση στον ενδιάμεσο αέρα.

Τώρα ας υποθέσουμε ότι, ένας οποιοσδήποτε που είναι απόλυτα ξύπνιος χωρίς το ατύχημα ενός τέτοιου χτυπήματος, δει φωτιά, ή χωρίς τους παλμούς αγγείων, την φλεγμονή ή οποιοδήποτε εμπόδιο στον *meatus auditorius*² κλπ., ακούσει ήχους· ή ας υποθέσουμε ότι η ιδέα της φλόγας πραγματικά διεγείρεται από ένα χτύπημα, αναφέρεται από αυτόν σε ένα σπίτι που καίγεται ή η ιδέα του ήχου που διεγείρεται από τον παλμό των αγγείων κ.λπ. αναφέρεται σε ένα μουσικό όργανο, το οποίο δεν είναι αρκετά κοντά για να ακουστεί ή δεν παίζεται πραγματικά· ο άνθρωπος που κάνει τόσο λάθος και που αυτό το λάθος δεν μπορεί να διορθωθεί ούτε με τη δική του ανάμνηση ούτε από τις πληροφορίες εκείνων που τον αφορούν, είναι στη αντίληψη όλων των νηφάλιων ανθρώπων ένας Τρελός.

Μπορούμε έτσι να συνοψίσουμε το ότι η Τρέλα ως προς την αιτία της διακρίνεται σε δύο είδη. Η πρώτη οφείλεται αποκλειστικά σε μια εσωτερική διαταραχή της νευρικής ουσίας: Η δεύτερη οφείλεται επίσης στο ότι αυτή η νευρική ουσία είναι πράγματι διαταραγμένη με παρόμοιο τρόπο αλλά διαταραγμένη *ab extra*³. Και επομένως, θα πρέπει να αποδοθεί κυρίως σε κάποια μακρινή και τυχαία αιτία. Το πρώτο είδος, μέχρι να βρεθεί ένα καλύτερο όνομα, μπορεί να ονομάζεται *Πρωτογενής*, το δεύτερο μπορεί να ονομάζεται *Επακόλουθη Τρέλα*.

Η εσωτερική διαταραχή της μυελικής ουσίας ή η αιτία της Πρωτογενούς Τρέλας, για τον ίδιο λόγο όπως με την άμεση, αναγκαία και επαρκή αιτία της αληθινής Αίσθησης, μπορεί να είναι

¹ Λατινικά στο κείμενο: ακουστικό κανάλι, ακουστικός πόρος (Σ.τ.Μ.).

² Ο.π.

³ Λατινικά στο κείμενο: Εξωτερικά (Σ.τ.Μ.).

μόνο μία: αλλά οι εξωτερικές και τυχαίες αιτίες της Επακόλουθης Τρέλας, καθώς και της αληθινής Αίσθησης, μπορεί να είναι πολλές.

Τώρα, καμία εξωτερική αιτία δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανή να διεγείρει την παραίσθηση περισσότερο από την αληθινή αντίληψη, εκτός από αυτή την αιτία που επιδρά υλικά πάνω στο νεύρο που έχει εκ τούτου διαταραχθεί και με δύναμη επαρκή για να αλλάξει την προηγούμενη διάταξη των μυελικών σωματιδίων του. Η οποία δύναμη υποδηλώνει απαραίτητως παρόρμηση και πίεση στην απατηλή Αίσθηση, με τον ίδιο τρόπο και οργάνωση, όπως συμβαίνει στην αντίληψη των αντικειμένων που πραγματικά αντιστοιχούν σε αυτήν.

Επομένως, η πίεση ανάμεσα σε όλες τις εξωτερικές και ανιχνεύσιμες αιτίες τόσο της ψευδούς όσο και της αληθινής αντίληψης είναι, σύμφωνα με την δική μας σύλληψη, η πλησιέστερη στην φαινομενική της επίδραση. Όσον αφορά τις ενδιάμεσες μεταβολές της μυελικής ουσίας, που μπορεί πραγματικά να προηγούνται της απατηλής Αίσθησης, είναι όλες τόσο άγνωστες όσο και οι νευρικές επιδράσεις που παρεμβάλλονται μεταξύ της πίεσης που ασκείται από οποιοδήποτε εξωτερικό αντικείμενο και της αληθινής και ολοκληρωμένης ιδέας αυτού ακριβώς του αντικειμένου.

Όμως, αν και η Επακόλουθη Τρέλα δεν μπορεί να υποτεθεί χωρίς κάποιου είδους και κάποιου βαθμού πίεσης στα νεύρα, εντούτοις κάθε είδος και κάθε βαθμός πίεσης δεν παράγει πάντα και αναπόφευκτα Επακόλουθη Τρέλα. Διότι, τα νεύρα μπορεί να υποφέρουν από εξωτερική παρόρμηση, εντούτοις η πίεση που προκαλείται από αυτή μπορεί να μην έχει αρκετή δύναμη για να διεγείρει καμία ιδέα· ή μπορεί να ενεργεί με πολύ μεγάλη δύναμη και με τέτοιο συνταρακτικό τρόπο ώστε να διαλύει ή να διασπάει σε μεγάλο βαθμό τη μυελική ύλη· στην περίπτωση αυτή, η Αίσθηση, που δεν μπορεί ποτέ να υπάρξει παρά ενόσω η ύλη είναι σε σωστή συνοχή, αντί να διαστρεβλωθεί θα μηδενισθεί ή τουλάχιστον θα ανασταλεί έως ότου τα συστατικά σωματίδια επανενωθούν.

Το τι είναι αυτό το συγκεκριμένο είδος και ο βαθμός πίεσης, που είναι ικανό να δημιουργήσει απατηλή Αίσθηση, δεν είμαστε σε θέση να εξακριβώσουμε· επειδή, οι διαφορετικές περιστάσεις του άγνωστου υποκειμένου στο οποίο ενεργείται θα φέρουν μεταβλητά νευρικά αποτελέσματα και συχνά αντίθετα, παρά το γεγονός ότι η δράση της γνωστής αιτίας που θεωρείται *per se*⁴ είναι από όλες τις απόψεις η ίδια.

Όμως, καθώς δεν μπορούμε να περιγράψουμε ακριβώς την ιδιαίτερη δύναμη αυτής της εξωτερικής παρόρμησης που διεγείρει περισσότερο από όσο μπορούμε να ανακαλύψουμε γιατί διεγείρει παραληρηματικές ιδέες· ως εκ τούτου, μπορούμε εύλογα να συμπεράνουμε γενικά ότι όλα τα υλικά αντικείμενα, τα οποία με τη δράση ή την αντίστασή τους προκαλούν επαρκή αλλά όχι πολύ μεγάλη πίεση πάνω στη μυελική ουσία που περιέχεται στα νεύρα, μπορεί να είναι οι μακρινές αιτίες της Επακόλουθης Τρέλας.

Το οποίο συμπέρασμα όχι μόνο συμφωνεί με τη λογική, αλλά επιπλέον επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα και την καθημερινή σχεδόν εμπειρία. Παρακολουθήστε τις εσωτερικές εξοστώσεις του κρανίου, τις σκληρύνσεις των κόλπων και τις διεργασίες της Σκληρής Μήνιγγας⁵, που έχουν βρεθεί συχνά σε όσους πέθαναν τρελοί· δείτε την εσωτερική πίεση⁶ του κρανίου ή της διάσεισης του κεφαλιού, η οποία, αν όχι αποπληκτική, συνοδεύεται σχεδόν πάντα με

---

⁴ Λατινικά στο κείμενο: καθεαυτή (Σ.τ.Μ.).

⁵ Στο κείμενο: Dura Mater (Σ.τ.Μ.).

⁶ Στο κείμενο: Intropression. Η λέξη «Intropression» δεν χρησιμοποιείται πλέον και θεωρείται απαρχαιωμένος όρος. Μπορεί να αποδοθεί ως: εσωτερική πίεση, έσω πίεση, ενδοπίεση. Σύμφωνα με το Oxford English Dictionary η λέξη αυτή έχει βρεθεί ιστορικά μόνο στο παρόν κείμενο του William Battie το 1758. Βλ.: https://www.oed.com/dictionary/intropression_n?tl=true (Σ.τ.Μ.).

παραλήρημα⁷. Και πράγματι, ο καθένας, που αναλογίζεται πολλές περιπτώσεις Επακόλουθης Τρέλας και εκείνα τα ατυχήματα που προηγούνται αυτών, θα διαπιστώσει ότι η πίεση της μυελικής ουσίας κάπου ή αλλού μαζεμένη, παρεμβαίνει μεταξύ τέτοιων ατυχημάτων και αυτών των παραληρηματικών αποτελεσμάτων τους.

Μια περίπτωση Επακόλουθης Τρέλας που αποδεικνύει την παρέμβαση μιας τέτοιας πίεσης είναι μια επίδραση της ηλιοφάνειας ή αυτό που οι Γάλλοι αποκαλούν *coup de Soleil*⁸. Ένα παράδειγμα είναι όταν συνάντησα πρόσφατα ένα Ναύτη, ο οποίος τρελάθηκε σε μια στιγμή ενώ οι ακτίνες του Ήλιου έπεφταν κάθετα πάνω στο κεφάλι του. Το οποίο μανιακό αποτέλεσμα της θερμότητας δεν θα μπορούσε να αποδοθεί σε καμία αποδεκτή αιτία, παρά είτε στη βίαιη επίδραση των ακτίνων του Ήλιου στη μυελική ουσία του εγκεφάλου, την οποία το κρανίο σε αυτή την περίπτωση δεν ήταν σε θέση να υπερασπιστεί είτε στην ενδιάμεση αραίωση του αίματος που περιέχεται στα αγγεία της Σκληρής Μήνιγγας ή της Χοριοειδούς Μήνιγγας⁹, τα οποία αγγεία που διαστέλλονται ξαφνικά συμπίεσαν την ίδια μυελική ουσία.

Της ίδιας φύσης και λόγω της ίδιας αραίωσης υγρών στον εγκέφαλο είναι αυτοί οι παραληρηματικοί πυρετοί που ονομάζονται Calentures¹⁰. Ένας από τους οποίους, υποθέτω, θεωρήθηκε εσφαλμένα ως πανούκλα από τον Συγγραφέα¹¹ του «*Η τελευταία κληρονομιά των Γιατρών*»¹² και αντιμετώπιστηκε με αιμορραγία *usque ad animi deliquium*¹³, που είναι πράγματι η μόνη θεραπεία της.

Μια άλλη περίπτωση Επακόλουθης Τρέλας είναι μια ξαφνική φλεγμονή που εμφανίζεται σε εκείνες τις μεμβράνες που περιβάλλουν και έτσι όταν αυτές διαστέλλονται συμπιέζουν τα περιεχόμενα του κρανίου και των νευρικών του τμημάτων. Αυτή η κατάσταση φλεγμονής ενώ ο ασθενής ζει, αποκαλύπτεται από το ξαφνικό κοκκίνισμα του εξωτερικού χιτώνα των ματιών, το οποίο είναι τμήμα ή μάλλον παραγωγή της Σκληρής Μήνιγγας: και αυτή η μεμβράνη μετά το θάνατο συχνά, κατά την ανατομή, βρέθηκε πρησμένη και ξεθωριασμένη με μια κόκκινη αιματηρή διάχυση, ακριβώς με τον ίδιο τρόπο σαν να είχε γίνει τεχνητή ένεση.

Μια άλλη περίπτωση Επακόλουθης Τρέλας είναι η σταδιακή συμφόρηση ορού ή άλλης υγρής ύλης πάνω στις ίδιες μεμβράνες που περιβάλλουν τη μυελική ουσία· όπου αυτές οι μεμβράνες, αν και όχι με τον ίδιο κίνδυνο όπως όταν παθαίνουν φλεγμονή ξαφνικά, αλλά με τα ίδια παραληρηματικά αποτελέσματα συμπιέζουν το νευρικό τους περιεχόμενο. Αυτή η σιδηρούχα συμφόρηση είναι ανιχνεύσιμη από την αδιαφανή και θολή εμφάνιση του κερατοειδούς, για τον ίδιο λόγο που ένας φλεγμονώδης όγκος στη Σκληρή Μήνιγγα προδίδεται από τον εξωτερικό χιτώνα του ματιού που χρωματίζεται με αίμα.

Η πίεση της μυελικής ουσίας, η πιο κοντινή στην αντίληψή μας για την Τρέλα από όλες τις γνωστές και μακρινές αιτίες της, προκαλεί συχνότερα και πιο αποτελεσματικά αυτό το νευρικό αποτέλεσμα, ενώ δρα στο περιεχόμενο του κρανίου, όπως φαίνεται από τις παραπάνω προαναφερθείσες περιπτώσεις. Όμως, παρόλο που ο εγκέφαλος είναι αναμφίβολα η κύρια έδρα της απατηλής αίσθησης, εντούτοις δεν είναι η μόνη: καθώς τα ίδια αιματηρά ή σιδηρούχα εμπόδια είναι ικανά σε οποιοδήποτε άλλο νευρικό μέρος του σώματος στο να εγείρουν ψευδείς ιδέες, όπως στον εγκέφαλο, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό και σε αναλογία με την ποσότητα της μυελικής

⁷ Στο κείμενο: delirium (Σ.τ.Μ.).

⁸ Coup de Soleil: Ηλίαση (Σ.τ.Μ.).

⁹ Στο κείμενο: Pia Mater (Σ.τ.Μ.).

¹⁰ Calenture: πυρετός που συναντάται σε ανθρώπους σε τροπικά κλίματα.

¹¹ Dr. Dover (Σημείωση του Συγγραφέα).

¹² Στο κείμενο: Physicians last legacy. Ο Battie αναφέρεται στον γιατρό Thomas Dover και το βιβλίο του «The ancient physician's legacy to his country» του 1732 (Σ.τ.Μ.).

¹³ Λατινικά στο κείμενο, ίσως αποδίδεται ως: *μέχρι εκεί που ρέει η ψυχή* (Σ.τ.Μ.).

ύλης που συλλέγεται εκεί, συμπιεσμένη επαρκώς από τέτοια εμπόδια. Έτσι, το στομάχι, τα έντερα και η μήτρα είναι συχνά οι πραγματικές έδρες της Τρέλας, που προκαλείται από τη διακοπή του περιεχομένου αυτών των σπλάχνων με τέτοιο τρόπο ώστε να συμπιέζονται τα πολλά νευρικά νημάτια, τα οποία εδώ επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω των μεσεντερίων γαγγλίων και που εμπλουτίζουν το περιεχόμενο της κοιλιάς με μια πιο έντονη αίσθηση. Έτσι, ο λαίμαργος που πηγαίνει για ύπνο με γεμάτο στομάχι είναι πνιγμένος στον ύπνο του. Επομένως,

Η ισχυρή φαντασία των ανθρώπων λειτουργεί όπως στα παιδιά:

Και οι πραγματικά υποχόνδριοι ή υστερικοί ασθενείς αναφέρονται σε αυτό το φορτίο ανησυχίας που νιώθουν στην κοιλιά τους για κάποιο φανταστικό αντικείμενο, το οποίο αν υπήρχε πραγματικά και ενεργούσε σύμφωνα με τις αισθήσεις τους θα διέγειρε ακριβώς την ίδια ιδέα.